

ב"ה

פרשת צו

והנותר מבשר הזבח . . באש ישרף . . פגול יהיה

צו ז, יז.

'והרוצה להחמיר על עצמו'

בסיום הלכות פסולי המוקדשין כותב הרמב"ם: "היה מקריב עמו בזבחים ואמר לו נתפגלו, עושה עמו בטהרות ואמר לו נטמאו, נאמן, לא נחשדו ישראל על כך. אבל אם אמר לו זבחים שהקרבת ליך באותו היום נתפגלו, ואותן הטהרות נטמאו, אם היה נאמן לו, סומך על דבריו, ואם לאו, שורת הדין שאינו נאמן, והרוצה להחמיר על עצמו הרי זה משובח".

וכאן מתעוררת שאלה הכי מפורסמת: "הרוצה להחמיר כו'" - מהי החומרא בכך שמאמינו שהזבחים נתפגלו, אדרבה, זוהי קולא, דכיון ש"שורת הדין שאינו נאמן", הרי על פי דין הזבח כשר, ואינו פיגול, ואילו על ידי זה ש"מחמיר" להאמינו, גורם לשריפת קדשים, כך שאין זו "חומרא", אלא "קולא"!

ויש לומר הביאור בזה: הרמב"ם מדייק בלשונו לכתוב "הרוצה להחמיר על עצמו", אף שלכאורה היה מספיק לומר "הרוצה להחמיר" סתם. וההסברה בזה - בפשטות - שבנוגע להקדשים עצמם אין זו חומרא (כיון שנפסלים וטעונים שריפה, כנזכר לעיל), ולכן מדגיש "הרוצה להחמיר על עצמו", שהחומרא היא "על עצמו" דוקא.

ויש להוסיף ולבאר הלימוד וההוראה בעבודת האדם - "לתקן הדעות"¹¹: "הרוצה להחמיר" יותר מ"שורת הדין" - הרי זה הנהגה של לפני משורת הדין, מדת חסידות¹², ועל זה באה ההוראה ד"הרוצה להחמיר על עצמו", שהנהגה דמדת חסידות צריכה להיות באופן שיחמיר בעיקר "על עצמו".

ובפרטיות יותר: רואים בפועל שישנם כאלה שהנהגתם ב"מדת חסידות" היא בנוגע להעולם שמסביבם... ואילו בנוגע לעצמם, בעניני אכילה ושתייה וכיוצא בזה שלהם, מסתפקים בהנהגה שעל פי דין, על פי שולחן

ערוך, ולא לפני משורת הדין, באמרם, "נְיִיךָ מֵהַשְׁמַרְתָּ לְךָ תּוֹרָה"^[1], ועל דרך זה שאר ראיות כיוצא בזה שאין צורך בהידורים או הגבלות כו' יותר ממה שמפורש בשולחן ערוך!

ולדוגמא - בהמשך להמדובר לעיל אודות ההוספה בקביעת עתים לתורה - יכול לבוא ולטעון שבענין זה מתנהג רק כפי המתחייב על פי שולחן ערוך, ולא לפני משורת הדין, מדת חסידות, כיון שרוצה להוסיף יותר בעניני המסחר, באמרו, שכשירויח יותר יוכל להוסיף בנתינת הצדקה.

אבן-הבוהן לידע אם כוונתו בשביל ההוספה בנתינה הצדקה היא בטרתה, או שכוונתו היא להעשירות שלו, היא - כשרואים אופן התעסקותו בעניני המסחר, שעושה רק המוטל עליו מצד הציווי "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה"^[4], לעשות כלי לברכתו של הקב"ה, וסומך על ברכתו של הקב"ה^[5], ובמילא, מקדיש זמנו הפנוי ללימוד התורה כו', ולא להיפך, שמונח בתחבולות דעניני המסחר וכיוצא בזה, ובנוגע לעצמו מתנהג רק על פי חיוב השולחן ערוך, כולל גם שמוצא היתר על פי שולחן ערוך להסיר את זקנו, בה בשעה ששערות הזקן הם כנגד שלושה עשר תיקוני דיקנא, שעל ידם נמשכים שלושה עשר דרכים וצינורות לברכתו של הקב"ה לעשירות בגשמיות!

וזוהי כללות ההוראה מדברי הרמב"ם "הרוצה להחמיר על עצמו" - שהנהגתו בנוגע לעצמו (לא רק בנוגע לעניני העולם שמחוץ הימנו) צריכה להיות לפני משורת הדין, על פי מדת חסידות.

ומסיים, "הרי זה משובח" - שהנהגה זו פועלת שנעשה אצלו מצב של שבח כו' גם בענינים גשמיים כפשוטם, ועד שנעשה "משובח" גם בעיני אומות העולם, שמשבחים אותו שהוא אדם עשיר, וביחד עם זה, יהודי דתי שמקיים תורה ומצוות, ועל ידי זה נעשה קידוש שם שמים גם "בתחתונים" (לעניני אומות העולם), ועד שפועל אצל אומות העולם שגם הם יקיימו שבע מצוות שלהם^[6].

קטע משיחת יום ב' דחג השבועות. רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ התשמ"ט ח"ג ע'294.

[1] ראה רמב"ם הל' תמורה בסופן.

[2] ראה רמב"ם הל' דעות פ"א ה"ה.

[3] ירושלמי נדרים פ"ט ה"א. רמב"ם שם רפ"ג.

[4] פ' ראה טו, יח.

[5] ומה גם שידוע שלפני לידתו הכריז כבר המלאך אם יהי' עשיר (נדה טז, ב).

[6] ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה